

dr hab. inż. Adam Jabłoński Prof. UWSB

Poznań, 04.09.2023 r.

Uniwersytet WSB MERITO w Poznaniu

Instytut Nauk o Zarządzaniu i Jakości

Recenzja Rozprawy Doktorskiej

mgr Małgorzaty Kliś

Pt. „Znaczenie kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego” napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Mirosława Kwiecińskiego, prof. PANS a przedkładanej Radzie Naukowej na Wydziale Nauk Stosowanych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej

1. Podstawa formalna opracowania recenzji Rozprawy Doktorskiej

Przedmiotem wykonanej Recenzji jest Rozprawa Doktorska Pani mgr Małgorzaty Kliś Pt. „Znaczenie kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego” napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Mirosława Kwiecińskiego, prof. PANS a przedkładanej Radzie Naukowej na Wydziale Nauk Stosowanych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej.

Recenzja niniejsza została opracowana na podstawie otrzymanej Umowy o Dzieło Autorskie, Recenzja w Przewodzie Doktorskim nr 3479/2022/23 zawarta dnia 17.07.2023 r. w Dąbrowie Górniczej pomiędzy Akademia WSB a Recenzentem.

W ramach przeprowadzenia recenzji rozprawy doktorskiej dokonano szczegółowo uzasadnionej oceny spełnienia przez rozprawę doktorską warunków określonych w art.13. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595. z późniejszymi zmianami). W przeprowadzonej recenzji uwzględniono następujące elementy¹:

¹ Recenzja została opracowana zgodnie z aktualnie obowiązującymi wymaganiami prawnymi (na dzień wykonania Recenzji) oraz Dobrymi Praktykami Rady Doskonałości Naukowej – Recenzje w Postępowaniach o Awans Naukowy.

- 1) Ocenę wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.
- 2) Ocenę wraz z uzasadnieniem czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.
- 3) Ocenę wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Dokonano tego poprzez szczegółową ocenę jej zasadniczych aspektów merytorycznych odnosząc się bezpośrednio w treści do różnych punktów rozprawy doktorskiej, a mianowicie:

- wyboru problematyki badawczej i uzasadnienie wyboru tematu,
- hipotez, celów i problemów badawczych,
- zakresu rozprawy, źródeł informacji i metod badawczych,
- struktury i zawartości merytorycznej rozprawy doktorskiej,
- wniosków i rezultatów rozprawy,

oraz sformułowano ostateczną konkluzję kwalifikacyjną całej dysertacji zgodnie z obowiązującymi wymaganiami prawnymi.

2. Problematyka badawcza oraz ocena trafności postawionego problemu naukowego i tematu Rozprawy Doktorskiej

Przedmiotem Rozprawy Doktorskiej Pani mgr Małgorzaty Kliś jest zagadnienie znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Główny obszar badawczy opiera się na zasadniczym problemie badawczym rozprawy doktorskiej jakim jest ocena wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Istniejąca luka poznawcza i korzyści, jakie daje możliwość jej wypełnienia stanowią istotną przesłankę w wyborze problematyki badawczej. Podmioty sektora transportu kolejowego w ostatnich latach przechodzą ogromne zmiany związane z wdrożeniem nowoczesnych systemów zarządzania, mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu kolejowego. Zarządzanie oparte na kulturze bezpieczeństwa stanowi nowość w teorii dotyczącej organizacji.

Recenzowana rozprawa doktorska wychodzi naprzeciw tak przedstawionej perspektywie poznawczej dotyczącej znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego.

Praca ma charakter teoriopoznawczy i empiryczny. Rozważania teoretyczne prowadzono w oparciu o literaturę krajową i zagraniczną głównie z zakresu zarządzania, modeli biznesu, kultury organizacyjnej, kultury bezpieczeństwa i szeroko pojętego bezpieczeństwa. Wykorzystano zarówno pozycje książkowe, jak również artykuły z czasopism naukowych, liczne akty prawne oraz źródła internetowe. Krytyczna analiza literatury, analiza opisowa i porównawcza pozwoliły na sformułowanie wniosków rozprawy. Badania empiryczne przeprowadzono w formie trzech modułów. Szczegółowe metody i narzędzia przedstawiono w rozdziale czwartym. Sformułowano hipotezy badawcze, które stały się przedmiotem weryfikacji teoretycznej i empirycznej w rozprawie. Sformułowano hipotezę główną, której prawdziwość zostanie zweryfikowana w niniejszej rozprawie (HG):

Kultura bezpieczeństwa wpływa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Ponadto sformułowano również hipotezy cząstkowe:

H1 – Przedsiębiorstwa sektora kolejowego posiadają odmienne cechy w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami,

H2 – Model biznesu determinuje sprawne funkcjonowanie podmiotów sektora kolejowego,

H3 – Istnieje ścisły związek pomiędzy kulturą organizacyjną a kulturą bezpieczeństwa,

H4 – Kluczową determinantą poprawy bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach kolejowych są wymagania prawne,

H5 – Systemowe i procesowe zarządzanie bezpieczeństwem decyduje o wysokim poziomie kultury bezpieczeństwa,

H6 – Sprawne funkcjonowanie wpływa na poziom kultury bezpieczeństwa podmiotów sektora kolejowego.

Realizacji wyznaczonych obszarów badawczych przyporządkowano układ ocenianej rozprawy doktorskiej.

Koncentracja rozważań naukowych w rozprawie doktorskiej ogniskuje w kierunku oceny znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego.

Wobec powyższego ujęcia słusznie autorka niniejszej rozprawy identyfikuje tu istotną lukę teoretyczną jak i utylitarną w odniesieniu do problemu znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego.

Lukę badawczą określono jako brak wiedzy na temat znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Opracowując część badawczą dysertacji autorka zdecydowała o połączeniu metod ilościowych z jakościowymi. Dobór metod badawczych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości jest sporym wyzwaniem dla większości początkujących naukowców. Autorka dysertacji zdecydowała się wykorzystać pluralizm

metodologiczny. Zakres przedmiotowy niniejszej dysertacji obejmuje badanie zależności między modelem biznesu podmiotu kolejowego, opartego na kulturze bezpieczeństwa, a jego elementami i uwarunkowaniami.

Zakres podmiotowy określa trzy celowo dobrane podmioty kolejowe reprezentujące warsztat kolejowy, zarządcę infrastruktury kolejowej oraz przewoźnika kolejowego cargo. Każdy z wytypowanych podmiotów jest sygnatariuszem deklaracji kultury bezpieczeństwa. Dodatkowo, każdy z nich odgrywa istotną rolę z punktu widzenia bezpieczeństwa kolejowego na różnych etapach procesu przewozowego.

Należy podkreślić, że tematyka rozprawy wpisuje się silnie w aktualne trendy badawcze oraz ich szeroką implementację w praktyce gospodarczej przedsiębiorstw oraz wobec powyższych odniesień do rozprawy doktorskiej wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez autora rozprawy doktorskiej oraz stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

3. Postawione cele i hipotezy Rozprawy Doktorskiej, kluczowe źródła informacji oraz przyjęte metody badawcze

Tytuł Rozprawy Doktorskiej jest czytelny i jednoznaczny a jednocześnie nie banalny. W odniesieniu do treści Rozprawy Doktorskiej tytuł pokrywa się z zawartą w niej treścią i wyznacza namacalny, konkretny problem naukowy do rozwiązania. Należy stwierdzić, iż w zakresie relacji tytuł pracy, a jej treść zachodzi pełna zgodność i spójność. Autorka skoncentrowała się na ocenie wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego.

Celem pracy jest ocena wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Osiągnięcie tak sformułowanego celu podstawowego wymagało określenia następujących cząstkowych badawczych celów:

1. analiza uwarunkowań determinujących funkcjonowanie podmiotów sektora kolejowego,
2. ocena wpływu modelu biznesu na sprawność funkcjonowania podmiotów sektora kolejowego,
3. ukazanie kultury organizacyjnej jako czynnika wpływającego na kulturę bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach,
4. identyfikacja wymagań prawnych wpływających na dynamikę rozwoju bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach kolejowych,

5. określenie wpływu systemowego i procesowego zarządzania bezpieczeństwem na poziom kultury bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach kolejowych,
6. identyfikacja poziomu kultury bezpieczeństwa w badanych przedsiębiorstwach kolejowych.

Na bazie doświadczeń autorki Rozprawy Doktorskiej, a także obszernych studiów literaturowych, został sformułowany zasadniczy problem badawczy rozprawy, jakim jest ocena wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Kluczowym czynnikiem funkcjonowania podmiotów kolejowych jest zrozumienie znaczenia interesariuszy, dokonanie poprawnej identyfikacji ich roli i wpływu na funkcjonowanie sektora kolejowego. Sformułowano następujące hipotezy badawcze – hipotezę główną (HG): Kultura bezpieczeństwa wpływa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego oraz hipotezy cząstkowe:

H1 – Przedsiębiorstwa sektora kolejowego posiadają odmienne cechy w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami.

H2 – Model biznesu determinuje sprawne funkcjonowanie podmiotów sektora kolejowego.

H3 – Istnieje ścisły związek pomiędzy kulturą organizacyjną a kulturą bezpieczeństwa.

H4 – Kluczową determinantą poprawy bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach kolejowych są wymagania prawne.

H5 – Systemowe i procesowe zarządzanie bezpieczeństwem decyduje o wysokim poziomie kultury bezpieczeństwa.

H6 – Sprawne funkcjonowanie organizacji wpływa na poziom kultury bezpieczeństwa podmiotów sektora kolejowego.

Tak ciekawie postawione hipotezy badawcze wyznaczają ciekawy i intrygujący pomysł badawczy, który zawsze stanowi wyzwanie dla naukowca i w całej rozciągłości powinien nosić w sobie znamiona nowości i świeżości, a w szczególności oryginalności. Jest to ważne zagadnienie szczególnie z punktu widzenia dalszej eksploracji i eksploatacji nauki o zarządzaniu i jakości w procesach myślenia i zarządzania strategicznego. Przeprowadzenie logicznego wyводу dla czytelnie zdiagnozowanego obszaru eksploracji naukowej w jeden wspólny temat badawczy jest ze wszech miar zasadnym problemem naukowym do rozwiązania, stąd podjęcie się tego tematu w ramach Rozprawy Doktorskiej można uznać, za w bardzo potrzebne i godne do rozstrzygnięcia na polach teorii i praktyki nauk o zarządzaniu i jakości.

Proces badawczy został zaprojektowany i przeprowadzony w pięciu etapach:

I Etap – analiza wstępna

Pierwszy z etapów obejmował analizę wstępną, pozwalającą na zapoznanie się z dotychczasowym dorobkiem naukowym w obszarze modeli biznesu, kultury organizacyjnej, kultury bezpieczeństwa

i określenie luki badawczej. Jednocześnie dokonano szczegółowej analizy funkcjonowania sektora kolejowego w Polsce.

II Etap – zakres badań

Drugi z etapów miał na celu określenie zakresów: przedmiotowego, rzeczowego, czasowego i przestrzennego.

III Etap – identyfikacja problemu badawczego

Ten etap polegał na identyfikacji problemu badawczego, postawienia pytań badawczych i określenie celów badawczych.

IV Etap – projektowanie metod i technik badawczych, przeprowadzenie badań

Czwarty etap obejmował zaprojektowanie metod i technik badawczych, przeprowadzenie badań, a następnie dokonanie analizy zebranych wyników. W celu przeprowadzenia pogłębionych badań i uzyskania maksymalnie obiektywnych wyników zastosowano trzy różne metody badawcze.

V Etap – opracowanie wniosków i rekomendacji

Ostatnim etapem części badawczej była weryfikacja przyjętych hipotez oraz opracowanie wniosków i rekomendacji dla podmiotów sektora kolejowego.

W pracy celem uwierzytelnienia badań zastosowano triangulację metod badawczych, co oznacza, że wykorzystano trzy metody badawcze, a następnie przeanalizowano uzyskane wyniki z poszczególnych modułów badań. W celu uporządkowania poszczególnych etapów opracowano graficzne zestawienie ukazujące powiązanie hipotez badawczych i przyporządkowanych im metod badawczych oraz miejsca w strukturze rozprawy. W tym kontekście rozprawa doktorska właściwie i zgodnie z obowiązującymi wymaganiami prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

4. Zaproponowana konstrukcja Rozprawy Doktorskiej

Strukturę Rozprawy Doktorskiej zbudowano w układzie logicznego przejścia – począwszy od zagadnień ogólnych związanych z funkcjonowaniem sektora kolejowego w Polsce, pojęcia modelu biznesu w naukach o zarządzaniu, kultury bezpieczeństwa jako strategicznego elementu funkcjonowania podmiotów sektora kolejowego, badania wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów kolejowych, koncepcji modelu biznesu podmiotu kolejowego z uwzględnieniem kryterium bezpieczeństwa. Praca składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wstępem i podsumowanych zakończeniem. Całość uzupełniona została spisem literatury i pozostałych wykorzystanych źródeł, a także tabel, wykresów i rysunków. Rozdział pierwszy dotyczy funkcjonowania sektora kolejowego w Polsce. Przedstawiono w nim rys historyczny

rozwoju systemu transportu kolejowego w Polsce. Omówiono interesariuszy występujących w transporcie kolejowym. Przedstawiono szczegółowe wymagania prawne niezbędne dla funkcjonowania transportu kolejowego oraz rolę Urzędu Transportu Kolejowego jako organu nadzorującego stan bezpieczeństwa kolejowego w Polsce. W rozdziale drugim przedstawiono zagadnienie modelu biznesu w teorii zarządzania i jakości. Przedstawiono w nim pojęcie modelu biznesu oraz uwarunkowania procesu jego kształtowania. Omówiono kwestię systemowego i procesowego zarządzania w modelu biznesu. Rozdział trzeci traktuje o kulturze bezpieczeństwa jako strategicznym elemencie funkcjonowania podmiotów sektora kolejowego. Dokonano przeglądu literatury w zakresie interdyscyplinarnego ujęcia bezpieczeństwa. Ponadto scharakteryzowano kulturę organizacyjną oraz kulturę bezpieczeństwa, w tym szczegółowo odnosząc się do zagadnienia kultury bezpieczeństwa podmiotów kolejowych. Stosunkowo nowym zagadnieniem jest systemowe zarządzanie bezpieczeństwem kolei. W tym rozdziale przeanalizowano kluczowe systemy mające wpływ na bezpieczeństwo transportu kolejowego. Dokonano również identyfikacji i omówienia głównych problemów bezpieczeństwa na kolei. W rozdziale czwartym zaprezentowano założenia metodologiczne rozprawy oraz ujęto przeprowadzone badania empiryczne, które zostały zaprojektowane w trzech modułach badawczych. Moduł pierwszy dotyczył przedstawienia w formie studium przypadku wybranych podmiotów kolejowych. Badania z modułu drugiego dotyczyły czynników wpływających na poziom kultury bezpieczeństwa. Moduł trzeci obejmował badanie poziomu kultury bezpieczeństwa w odniesieniu do przyjętego modelu biznesu i został przeprowadzony w podmiotach wskazanych w studium przypadku we wcześniejszej części tego rozdziału. Ostatni z rozdziałów, piąty, jest próbą oceny wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów kolejowych. Jednocześnie dokonano w nim weryfikacji przyjętych hipotez w kontekście uzyskanych w badaniach wyników

W niniejszej dysertacji wykorzystano 144 źródła literaturowe, zarówno polskojak i anglojęzyczne.

5. Ocena merytoryczna treści Rozprawy Doktorskiej

Przedłożona do recenzji Rozprawa Doktorska stanowi według recenzenta kompleksową i krytyczno-wartościującą propozycję i analizę znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Autorka rozprawy według recenzenta osiągnęła szereg celów naukowych o charakterze teoretycznym i empirycznym, do których zaliczono między innymi wnioski z przeprowadzonych badań naukowych formułowane w trakcie rozważań naukowych znajdujących się w treści poszczególnych rozdziałów rozprawy jak i we wnioskach

końcowych. W obszarze prowadzonych badań naukowych w zakresie przedmiotowej dysertacji wykonano określony zakres działań, które ocenił recenzent. Przeprowadzono przegląd kluczowych pozycji literaturowych krajowych i zagranicznych w temacie znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Dokonano procesu wnioskowania i weryfikacji wyników badań w obszarze znaczenia kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego.

Zakres prowadzonych badań dla postawionego celu Rozprawy Doktorskiej uznaje się za kompletny. Na uwagę i pochwałę zasługuje przyjęty przez autorkę rozprawy model pisania Rozprawy Doktorskiej, polegający na założeniu, aby przeprowadzone badania, oprócz warstwy poznawczej stanowiły kanwę dla autorskiego przedstawiania zarówno własnych metodyk jak i definicji i interpretacji związanych z podejmowanym obszarem badań naukowych. Stanowi to wypełnienie celu naukowego rozprawy. Należy przyznać, że autorka osiągnęła założony, ambitny cel, dając inspirację dla dalszego rozwoju tej interdyscyplinarnej tematyki.

Praca charakteryzuje się, przede wszystkim dużą aplikacyjnością zaprezentowanych rozwiązań dla sektora transportu kolejowego, co niewątpliwie w ujęciu praktyki zarządzania ma szczególne znaczenie w konstruktywnej konfrontacji z silnym osadzeniem tematu w teorii nauk o zarządzaniu i jakości. W tak przedstawionej perspektywie rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Wąska linia strategiczna tematu i rozważań naukowych ukierunkowana jest silnie i głównie na znaczenie kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Logicznie przeprowadzony wywód naukowy w kierunku postawionego celu rozprawy doktorskiej wyraża się w zapewnieniu właściwego ciągu myślowego rozważań naukowych. Duża liczba własnych konkluzji, wniosków i refleksji w treści rozprawy wskazuje na wysoką znajomość prezentowanej tematyki przez autorkę w rozprawie doktorskiej. Większość prezentowanych rozwiązań graficznych i aplikacyjnych stanowi opracowanie własne autorki rozprawy doktorskiej, co zdecydowanie potwierdza jego znajomość obszaru poddanego badaniom naukowym. Forma i styl prezentowania wypowiedzi w treści rozprawy doktorskiej wyraża w wielu przypadkach własne przemyślenia jej autorkę. To wskazuje i silnie uwypukla interdyscyplinarność przedstawionych badań naukowych w recenzowanej rozprawie doktorskiej. Ważnym elementem rozprawy doktorskiej są rozważania naukowe autorki rozprawy w kontekście odpowiedzi na pytania:

1. W jakim stopniu poziom kultury bezpieczeństwa wpływa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego?

2. Jakie podmioty funkcjonują w sektorze kolejowym? Jakie są wyróżniki przedsiębiorstw sektora kolejowego?
3. W jakim stopniu model biznesu wpływa na sprawne funkcjonowanie podmiotów sektora kolejowego?
4. Czy i w jaki sposób kultura organizacyjna wpływa na kulturę bezpieczeństwa?
5. W jaki sposób wymagania prawne wpływają na poprawę bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach kolejowych? Bezpieczeństwo wpisane jest w prawnie uregulowane standardy. Co zatem można uznać za wartość dodaną?
6. Jak systemowe i procesowe zarządzanie bezpieczeństwem wpływa na poziom kultury bezpieczeństwa podmiotów kolejowych?
7. W jaki sposób sprawne funkcjonowanie podmiotów sektora kolejowego wpływa na poziom kultury bezpieczeństwa?

Proces badawczy został podzielony na trzy moduły badawcze. Badania modułu pierwszego zostały wykonane w lutym i marcu 2022 i objęto nim osoby na najwyższych kierowniczych stanowiskach w przedsiębiorstwach kolejowych, podejmujące decyzje w zakresie zarządzania podmiotem kolejowym ze szczególnym zwróceniem uwagi na kwestie zarządzania bezpieczeństwem. W każdym z badanych podmiotów wytypowano osobę z najwyższego kierownictwa (w dwóch podmiotach był to członek zarządu i w jednym osoba zajmująca stanowisko dyrektorskie), która udzieliła obszernego wywiadu, który posłużył do opisu przypadku (case study). W trakcie procesu badawczego dokonano przeglądu dokumentów związanych z funkcjonowaniem spółek na przestrzeni ostatnich trzech lat (sprawozdania finansowe, sprawozdania z działalności, wyniki z działalności w obszarze bezpieczeństwa). Uzupełniająco postanowiono przeprowadzić badanie ankietowe, aby uzyskać szczegółowe dane dotyczące istotnych kwestii związanych z zastosowanym modelem biznesu. Ankieta skierowana była do osób udzielających wywiadu. Zgromadzone ankiety poddano weryfikacji formalnej i merytorycznej. Weryfikacja formalna polegała na sprawdzeniu czy ankiety wypełniono poprawnie i nie brakuje w nich wymaganych danych. Weryfikacja merytoryczna natomiast, polegała na sprawdzeniu logiki uzyskanych odpowiedzi. W dalszej kolejności ankiety zostały poddane przetworzeniu, a następnie zakodowaniu. Konkretnym pytaniom i wariantom odpowiedzi przyporządkowano kody cyfrowe. Dane zostały poddane analizie, a jej wyniki zaprezentowano w programie Excel i kolejno wykorzystano bezpośrednio w case study każdego z badanych podmiotów. Ze względu na fakt, iż autorka niniejszej dysertacji jest pracownikiem jednego z badanych podmiotów do analizy problemu włączono metody obserwacji. Doktorantka pracując przez ostatnie 17 lat w jednym z trzech wytypowanych podmiotów kolejowych, miała możliwość dokładnej obserwacji badanych zjawisk (podejście etnograficzne)²⁶⁷, a także zbierania danych różnymi

metodami np. robiąc notatki terenowe poparte obserwacjami i własnymi przemyśleniami, dotyczącymi doświadczeń związanych z kulturą tego podmiotu, dystrybuując ankiety dla pracowników czy przeprowadzając z nimi wywiady. W module drugim wykorzystano analizę porównawczą i badanie desk research w odniesieniu do podmiotów kolejowych. Badania prowadzono w okresie styczeń – maj 2022. Część materiałów do analizy problemu została pozyskana z Urząd Transportu Kolejowego. W module drugim wykorzystano również badania desk research, które posłużyły do wykonania dogłębnej analizy wymagań prawnych w kontekście ich wpływu na poprawę bezpieczeństwa kolejowego. Ostatni z modułów – obejmował badania ilościowe, które zostały przeprowadzone w czerwcu 2022 roku. Udział w nim wzięli pracownicy zatrudnieni w pociągach kolejowych, wskazanych w module pierwszym. Skierowano do nich kwestionariusz ankiety w tradycyjnej papierowej formie. Wśród respondentów znaleźli się zarówno pracownicy administracyjni jak i produkcyjni. Szczegółowa analiza w tym zakresie przedstawiona została w rozdziale dotyczącym badania poziomu kultury bezpieczeństwa oraz kultury organizacyjnej. W celu określenia spełnienia założonych celów badawczych i weryfikacji hipotez badawczych dokonano podsumowania w zakresie spójności elementów rozprawy.

W badaniach empirycznych zostały wykorzystane następujące metody:

1. Metoda studium przypadku (case study).
2. Metoda badań ankietowych z wykorzystaniem skróconej wersji Kwestionariusza Klimatu Bezpieczeństwa autorstwa Znajmieckiej-Sikory składającego się z 50 pytań.
3. Metoda sondażu diagnostycznego zaliczana do grupy metod ilościowych.

Potwierdza to wobec powyższych zapisów odnoszących się do weryfikacji rozprawy doktorskiej umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez autorki rozprawy, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska w interesujący sposób wyznacza ocenę wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Istniejąca luka poznawcza i korzyści, jakie daje możliwość jej wypełnienia stanowią istotną przesłankę w wyborze problematyki badawczej.

W kontekście uwag merytorycznych związanych z ocenianą rozprawą doktorską recenzent zwraca uwagę na następujące obszary:

1. Pojęcie modeli biznesu powinno być przedstawione szerzej w odniesieniu między innymi do tzw. technologicznych modeli biznesu.
2. Warto było określić miejsce i rolę nowoczesnych ekonomii w kontekście konstruowania modeli biznesu dla przedsiębiorstw sektora kolejowego.

3. Można było opisać szerzej logikę konstruowania cyfrowych modeli biznesu dedykowanych dla transportu kolejowego szczególnie w odniesieniu do zagrożeń o charakterze cybernetycznym, gdzie występuje pojęcie kultury cyberbezpieczeństwa.
4. Należy pamiętać, iż konstrukcja słowna dotycząca modeli biznesu powinna być jednolita. Stosuje się najczęściej pojęcie „modele biznesu” a nie „modele biznesowe”.
5. Należało najpierw opisać pojęcie samej kultury organizacyjnej a dopiero potem subkultury organizacyjnej, a więc kultury bezpieczeństwa.
6. Rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny. Pierwsze trzy rozdziały, bazują na krytycznej analizie literatury. W rozprawie doktorskiej dokonano przeglądu literatury ale nie opisano metodyki zastosowanej dla krytycznego przeglądu literatury.
7. Można było szerzej przeprowadzić analizę miejsca i roli czynnika ludzkiego w kształtowaniu kultury bezpieczeństwa zarówno na poziomie menedżerów jak i pracowników realizujących zadania krytyczne dla bezpieczeństwa kolejowego.
8. Warto było szeroko opisać typy przywództwa adekwatne dla budowy pozytywnej lub negatywnej kultury bezpieczeństwa.
9. Warto było zdefiniować konkretny zestaw narzędzi pomiaru kultury bezpieczeństwa adekwatnych dla podmiotów transportu kolejowego.
10. Można było opisać dodatkowo wystąpienie negatywnej kultury bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach kolejowych w kontekście przyjętego stylu kierowania oraz stosowanego przez te podmioty modelu biznesu.

Powyższe uwagi i sugestie recenzenta są tak skonstruowane i przedstawione i takie jest kluczowe założenie, aby stanowiły dalszą inspirację dla autorki rozprawy doktorskiej w kierunku poszerzenia spektrum naukowego tego jakże ważnego tematu i nie umniejszają jednocześnie jakości samej rozprawy doktorskiej. Bardziej wskazują na dużą złożoność interpretacyjną tego bardzo ważnego zagadnienia w naukach o zarządzaniu i jakości jakim są zagadnienia oceny wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego.

6. Ocena doboru i wykorzystania źródeł literaturowych w Rozprawie Doktorskiej

Przedstawiona do recenzji Rozprawa Doktorska składa się z 239 stron. Liczba cytowanych pozycji naukowych jest obszerna i właściwa dla tego typu prac i wynosi 144 pozycje wraz z pozycjami zagranicznymi – anglojęzycznymi. Pozycje literaturowe obejmują zarówno prace tzw. klasyków, a więc kluczowe pozycje, stanowiące dorobek polskiej i światowej nauki o zarządzaniu i jakości oraz nowe pozycje głównie publikowane w znanych światowych czasopismach naukowych z ostatnich lat.

7. Ocena formalnej strony Rozprawy Doktorskiej

Strona formalna rozprawy charakteryzuje się dużą starannością, dobrze dobranymi ilustracjami, ciekawymi ujęciami otrzymanych wyników badań przede wszystkim w formie grafów, rysunków, głównie autorskich, co bardzo wzbogaca i uwiarygadnia wyniki badań. Autorka posługuje się językiem naukowym, klarownym i przyjaznym dla użytkownika pracy. Za ważną i wartościową cechę pracy recenzent uważa logiczne przesuwanie się wzdłuż głównej linii ideowej rozprawy doktorskiej. Pozwala to na transparentne weryfikowanie treści przeczytanych w ramach danego rozdziału i przypomnienie kluczowych założeń, jakie autor chciał w treści rozdziału wyrazić. Nie stwierdzono w treści rozprawy błędów literowych czy większych błędów stylistycznych.

8. Wartość dodana recenzowanej Rozprawy Doktorskiej

Wartość dodana ocenianej rozprawy doktorskiej do dotychczasowego dorobku nauki o zarządzaniu i jakości polega przede wszystkim na ukazaniu, omówieniu i prezentacji oceny wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego.

W tym ujęciu rozprawa doktorska potwierdza i stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Temat ten zdecydowanie jest interesujący i zasługuje na miano bycia tematem Rozprawy Doktorskiej. Twórczy charakter przedstawionego spojrzenia na problem naukowy jest zdecydowanie widoczny. Z pewnością zastosowane podejście i autorskie koncepcje oraz praktyczne implikacje mogą zostać przez autora rozprawy w zakresie kontynuacji dalszych prac naukowych szeroko rozwijane i doskonalone. Należy wskazać jej istotne walory poznawcze i cechy aplikacyjne, które mogą stanowić

dużą wartość użyteczną dla menadżerów. Trzeba zaznaczyć, że zawarte w niektórych punktach recenzji uwagi i stwierdzenia nie pomniejszają poznawczych walorów pracy. Będą one tym bardziej wartościowe, gdy skłonią autora rozprawy doktorskiej do przemyśleń i aktywnego prowadzenia dalszych badań w zakresie bez wątpienia ważnego poznawczo obszaru naukowego jakim jest ocena wpływu kultury bezpieczeństwa na kształtowanie modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego. Jednocześnie należy podkreślić, że podjęta w rozprawie doktorskiej problematyka zdecydowanie inspirowa do dalszych badań, zwłaszcza o charakterze empirycznym także ze względu na dynamiczny rozwój sektora transportu kolejowego.

Recenzent uważa, że rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Recenzent jednocześnie potwierdza, że rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej albo artystycznej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora oraz stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Końcowa ocena Rozprawy Doktorskiej

– Finałowa Konkluzja Kwalifikacyjna Recenzji Rozprawy Doktorskiej

W świetle opisanej i przedstawionej powyżej całości niniejszej opinii recenzent stwierdza, że recenzowana Rozprawa Doktorska autorstwa mgr Małgorzaty Kliś Pt. „Znaczenie kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego” napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Mirosława Kwiecińskiego, prof. PANS a przedkładanej Radzie Naukowej na Wydziale Nauk Stosowanych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej odpowiada kryteriom stawianym pracom na stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości w świetle ustawy o tytule naukowym i stopniach naukowych z dnia 14 marca 2003 r. (Dz.U. nr 65, oz. 595).

Finałowa Konkluzja Kwalifikacyjna Recenzji Rozprawy Doktorskiej została dokonana poprzez:

- 1) Ocenę wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

- 2) Ocenę wraz z uzasadnieniem czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.
- 3) Ocenę wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Rozprawa Doktorska charakteryzuje się bardzo wysokim poziomem merytorycznym.

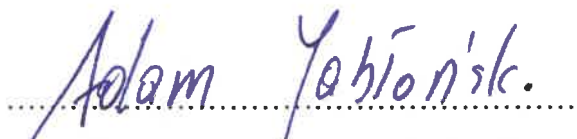
Ocena Rozprawy Doktorskiej

mgr Małgorzaty Kliś

Pt. „Znaczenie kultury bezpieczeństwa w procesie kształtowania modelu biznesu podmiotów sektora kolejowego” napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Mirosława Kwiecińskiego, prof. PANS a przedkładanej Radzie Naukowej na Wydziale Nauk Stosowanych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej jest jednoznacznie pozytywna.

Podsumowując, Recenzent Rozprawy Doktorskiej wnosi z pełną świadomością o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

Podpis autora recenzji

dr hab. inż. Adam Jabłoński Prof. UWSB
Uniwersytet WSB MERITO w Poznaniu
Instytut Nauk o Zarządzaniu i Jakości

Poznań, 04.09.2023 r.